

Rozwinięciem tego postulatu kształtowania "całości" wychowanka jest w Chowanie program rozwoju jaźni.

Trentowski wielokrotnie podkreśla, że doświadczenie i refleksja, rozpatrywane przez niego jako wynik działania władz ciała i duszy, są tak samo jak ciało i dusza, abstrakcją wyodrębnioną przez myślenie. Dopiero jaźń jest pojęciem odpowiadającym rzeczywistości człowieka, jako istoty stanowiącej połączenie fizycznych i psychicznych elementów w nierozdzielnej całości.

Z istoty tego połączenia materii ze świadomością, wyprowadza Trentowski konieczność działania, jako cechę w której jaźń ludzka najpóźniej się przejawia.

Program rozwoju jaźni, jaki stawia, uwzględnia wszystkie jej siły i obliczony jest na wykształcenie pełnej, samodzielnej osobowości ludzkiej, wszechstronnie rozwiniętej. Działanie rozumie Trentowski jako ostatni, najpóźniejszy i stanowiący cel całego procesu człon poznania ludzkiego. Ta trójstopniowa teoria poznania /doświadczenie - myślenie - działanie/ opiera się na jednostkowym ujęciu świadomości ludzkiej i nie uwzględnia jej społecznej genezy i istoty. Zanim nastąpi działanie, jaźń musi osiągnąć poznanie, a następnie przetrwać je uczuciowo. Wtedy dopiero zdolna jest do czynu. Dlatego Trentowski rozpatruje trzy rodzaje jaźni: jaźń poznającą, tworzącą i działającą. Rozpatrywanie tych trzech rodzajów jaźni nie jest u niego tylko psychologiczną analizą, aczkolwiek opiera się na psychologicznym rozdzieleniu procesów poznawczych. Jest to zarazem program rozwoju jaźni - pokazanie w jakiej pełni i harmonii swoich sił ma się ona rozwijać. Trentowski mówi o swoich trzech jaźniach, jako o celu jednej pełnej jaźni i traktuje je jako trzy etapy jednego procesu poznania, wyodrębnione przy pomocy analizy myślowej.

" Jaźń ma trzy cele: najprzód poznanie, później przerabianie siebie samej wedle tego poznania, czyli decydowanie się czym ma zostać ,